

κειμενικῆς. Τὸ κατ' ἐμέ, — καὶ δὲν εἰξεύρω τί φρο-
νοῦσι περὶ τούτου οἱ ἀναγνώσταί μου, — νομίζω ὅτι
αἱ συνήθειαι δυσμενεῖς περιστάσεις τοῦ βίου, εἰς τὰς
ὁποίας μᾶλλον ἢ ἤττον ὑπόκειται πᾶς ἄνθρωπος
ζῶν, δὲν εἶνε λόγοι δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωσι
τὴν χρῆσιν τοῦ ὑψίστου τῆς αὐτοκτονίας δικαιώμα-
τος. Ἐρῶς ἀτυχῆς ἐξαφνα, ὅταν εἶνε τόσῳ πιθανόν
ὅτι μὲ τὸν χρόνον θὰ ἐκρίνωθῃ ἢ θὰ εὐτυχῇσῃ· ἀτι-
μωσις πρὸ τῆς κοινωνίας, ὅταν ὑπάρχῃ, καὶ ὑπάρχει
πάντοτε, καιρὸς ἐξαγνισμού· συμφορὰ οἰκογενειακὴ ἢ
θάνατος προσφίλου, ὅταν ἐκείνη μὲν κατὰ φυσικὸν
λόγον θὰ ἐπανορθωθῇ ἡθῶς ἢ βράδιον, ἐξ αὐτοῦ δὲ
εἰμφορεῖ νάπομείνῃ γλυκεῖά τις καὶ τρυφερά ἀνά-
μνησις, παρηγορία καὶ στήριγμα τῆς κατόπιν ζωῆς·
οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι, δυνάμεναι νάποσβεθῶσι μὲ
ὀλίγην δραστηριότητα, ἢ μὲ μίαν ἀπόφασιν ἀλλαγῆς
βίου, — ὅλ' αὐτὰ καὶ ἄλλ' ἀκόμη φοβερώτερα, καὶ
ἀνεπανόρθωτα ἂν ὑποτεθῶσι, νομίζω ὅτι ὡς αἴτια
ἐξευτελίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὴν αὐτοκτονίαν. Διὰ
νὰ διατηρῇ τὸν ὑψηλόν, τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώ-
πινον χαρακτήρα τῆς ἡ πράξης, πρέπει νὰ τελεῖται
εἰς ὅλους ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, νὰ ἐλέγχεται ὡς
αὐταπαρνησία, ὡς ἐθελούσια, ὡς κίνημα ἀλτρουϊ-
σμοῦ, προωρισμένη ἀντὶ μιᾶς ζωῆς μυρίας νὰ σώσῃ,
νὰ ἐπιφέρῃ ἐν μέγα καλόν, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ γέννησιν
καὶ νὰ δοξάσῃ τὴν πατρίδα καὶ νὰ τιμῇσῃ τὴν ἀνθρω-

πότητα. Μόνον ὅταν ἡ αὐτοκτονία εἶνε θυσία ἀτο-
μικῶν ἐγωιστικῶν συμφερόντων εἰς ὑψηλότερα καὶ
γενικώτερα, ὅταν δηλαδὴ ἄνευ περιφράσεως εἶνε
ἀρετὴ, τότε μόνον ἀξιούται τῆς ἀνεπιφυλάκτου, τῆς
ἐνδομύχου μου συμπαθείας καὶ ἐπιδοκιμασίας. Ὁ-
φείλω νὰ ζητήσω συγγνώμην παρ' ὅλων τῶν τρυ-
φερῶν αἰσθηματικῶν τοῦς ὁποίους συγκινεῖ ἡ λιποτα-
ξία τῶν ἀσθενῶν, τῶν μὴ δυνάμενων νὰ βαστάσωσι
τὰς δυσκολίας τοῦ βίου. Πλὴν ἐξομολογοῦμαι ὅτι
ἐμὲ οὐδέποτε μὲ συνεκίνησεν αὐτοκτονία ἐξ ἔρωτος,
οὔτε ἐκ παρομοίων παθημάτων, περισσότερον τοῦ
φυσικοῦ θανάτου ἐνδὲς ἀνθρώπου. Ἀποκρούω καὶ κα-
ταδικάζω καὶ τὰς δύο αὐτοκτονίας, περὶ τῶν ὁποίων
ὠμίλησα ἐν ἀρχῇ μὲ τὴν ἡγῶ τῆς κοινῆς συμπαθείας,
ἐφ' ὅσον ἔγειναν ἐξ ὅλων ἐλευθέρως βουλήσεως.
Ἐδάκρυσα εἰς τὰς σελίδας τοῦ Βερθέρου, ὅσον καὶ
εἰς τὰς τοῦ Ἰακώβου Ὀρτις· ἀλλὰ κανένα τῶν ὠρῶν
αὐτῶν ἐρωτικῶν αὐτοχειρῶν θὰ ἐπρόβαλλα εἰς μί-
μησιν. Ἀπεναντίας λατρεύω τὸν θάνατον τοῦ Κό-
δρου καὶ τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, περισσότερον τῆς
ζωῆς πολλῶν ἄλλων ἡρώων μυθιστορικῶν ἢ ἱστο-
ρικῶν.

Εἶνε ἀτομικὴ γνώμη αὐτή, τὴν ὁποίαν, ἐπανα-
λαμβάνω, δὲν ἔχω τὴν ἐλαχίστην ἀξίωσιν νὰ παρα-
δεχθῇ κανεὶς.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ ¹

ΙΖ' — Ἐνας πυρετὸς καὶ τὸ γιατρικὸ του.

Ἀνέθηκε ὁ ἥλιος ὡς μιὰ ὀργυιὰ, οἱ ἀχτίδες
ἐπαίζαν ἀνάμεσα στὰ φύλλα τῆς μεγάλης κλη-
ματαριᾶς μπροστὰ στὸ καλύδι, κι ὅλοι μέσα
κοιμοῦνταν ἀκόμα. Ἐγὼ σηκώθηκα καὶ κατέ-
βηκα στὸ γιαλό· μὰ ὄρεξη δὲν εἶχα γιὰ ψάρεμα
σήμερα. Δὲν ἤξερα τί εἶχα, τί λαχταροῦσα· κά-
τι φούσκωνε τὴν καρδιά μου, ἀνέβαινε καὶ μ' ἐπνιγε.
Ὁ κόσμος δὲ μὲ χωροῦσε. Πῆγα καὶ κάθησα
κάτω ἀπὸ τὸ βράχο μου. Ἦθελα νάχω φτερά
νὰ πετάξω καὶ νὰ τραβήξω στὸ μοναστήρι, νὰ
πῶ τῆς Λενιώς μου νὰ προσεύκεται καὶ γιὰ μένα,
νὰ μ' ἔχῃ καὶ μένα στὸ νοῦ της. Ὑστερα πάλι,
νὰ τὴν καταπέσω νάψῃ τὸ μοναστήρι καὶ
νάβῃ μαζὶ μου, νὰ πᾶμε μακριά, μακριά, ἐκεῖ
ποῦ δὲ μᾶς ξέρεῖ κανένας, σὲ κάποιο ῥημονήσι,
σὲ κάποια σπηλιὰ, καὶ νὰ ζοῦμε σὰ δύο περι-
στέρια.

Ὅλα ὁμορφα καὶ γλυκὰ εἶταν τριγύρω· ὁμορ-
φες εἶταν κ' οἱ καλαμιές καθὼς λύγιζαν μὲ τὸ
φύσημα τοῦ ἐμπάτη. Γλυκὸ εἶταν καὶ τὸ κελαι-
δημα τοῦ κορυθαλοῦ, πὶο γλυκὸ ἀκόμα τὸ κύμα
ποῦ μουρμούριζε πλάγι μου καὶ φιλοῦσε τὴν ἀμ-
μουδιὰ.

¹Ἰδε σελ. 348.

Ἐβλεπα τὰ κρουσταλένια νερά, καὶ μοῦ ἦρθε
νὰ πέσω μέσα καὶ νὰ σθύσω τῇ φλόγα μου. . . .
Σὲ λίγες στιγμὲς κολυμποῦσα στὴ θάλασσα. Ὡς
τὸν ἀντικρινὸ κάθο πῆγα καὶ γύρισα. Σὰ βγήκα
καὶ ντύθηκα, εἴμουν καλὸς καὶ νὰ πολεμήσω, ὅχι
τέτοιες λαχτάρες. Τράβηξα ἴσια στὸ καλύδι.

Τοὺς βρήκα ὅλους σηκωμένους καὶ σὲ δουλειά.
Περίμεναν τὰ ψάρια μου, καὶ τὸ καλὰθὶ μου εἶ-
ταν ἄδειο! Τοὺς εἶπα πῶς κολύμπησα, καὶ δὲν
ψάρεψα.

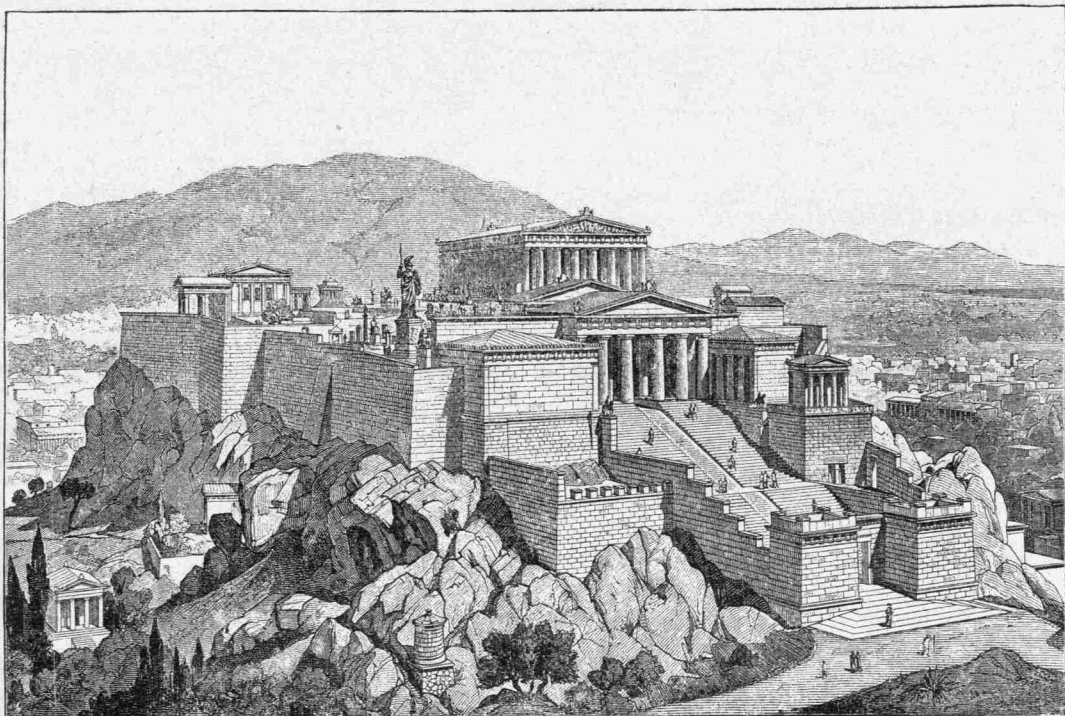
— Παράξενη ὥρα γιὰ κολύμπημα, εἶπε ὁ
γέρος.

Πολλὲς φορὲς ξεχνοῦν οἱ γέροι τὰ νειάτα τους.
Μερικὲς μέρες κατόπι ἄρχισε ὁ τρυγητὸς καὶ
μὲ γλύτωσε ἀπὸ τὰ βάρσάνά μου. Τοῦ τρυγητοῦ
ἡ δουλειὰ δὲ χωράτεψε. Κάθε τζίτζικας γίνουν-
ταν τώρα μερμηγκι καὶ μάζευε, μάζευε γιὰ τὸ
χειμῶνα. Ὁ χειμῶνας στέκουνταν ἀπ' ἔξω καὶ
περίμενε νάμῃ. Πλάκωναν τὰ πρωτοβρόχια,
τάραζαν τὴ θάλασσα τὰ μελτέμια, μιὰ στιγμὴ
νὰ χάσουμε δὲν εἶχαμε. Ἀμὲ κ' ἔλα γλιγῶρα
γλιγῶρα μὲ τὸ καλὰθὶ στὸν ὄμο, νὰ μὴ χάσουμε
τὰ μαζούλια. Κ' ἔτσι γλυτώνουμε τὰ μαζούλια.

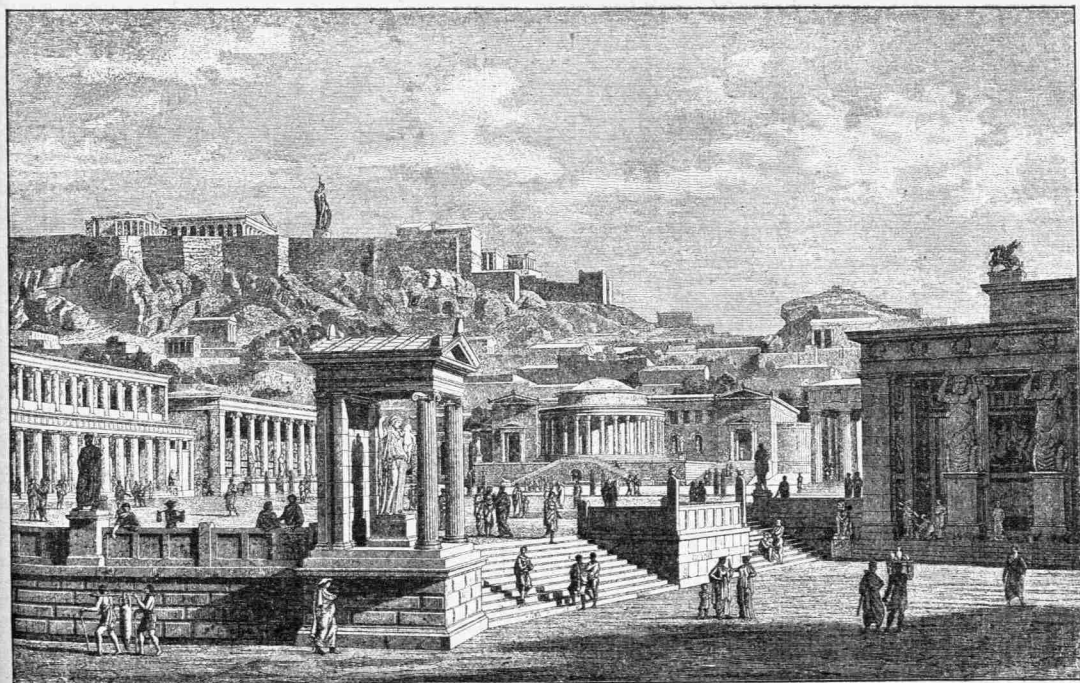
ΙΗ' — Φαντάσματα

Εἶτανε βράδυ βράδυ σὰν ξαναμπαίναμε στὸ
σοκάκι μας ὕστερ ἀπὸ ἐνάμιση μῆνα ἐξοχῇ.
Παράξενο φαίνονταν τὸ χωριό, ἄγριο καὶ κρύο

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

σὰ μοναστήρι, σὰν κοιμητήριο. Καὶ τὸ σπίτι, ἀκόμα πιὸ ἄγριο. Τὰ φύλλα τῆς κυδωνίδας σκορπισμένα μὲς τὴν αὐλὴν, οἱ βασιλικοὶ καὶ τὰ λουλούδια ξεσποριασμένα μέσα στὶς γλάστρες, στὰ κεραμίδια νὰ ξεφωνίζουσιν οἱ κάργες, κι ὁ Ἰμάμης νὰ ψάλλῃ «ἄξᾶμ ναμάζι» στὸ μιναρέ!

Σὰν ἀναψαν τὴ φωτιά, κι ἄρχισε νὰ φέγγῃ ἡ γωνιά, σὰν ἄρχισε ἡ Ἀννούλα ν' ἀνεβοκατεβαίνει καὶ ν' ἀνοίγῃ παράθυρα, καὶ νὰ κουβεντιάξῃ μὲ τὶς γειτόνισσες, καὶ νὰ τρέχῃ ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ καὶ νὰ συγυρίζῃ, ἄρχισε νὰ χάνῃ καὶ τὸ σπίτι τὴν ἀγριάδα του.

Καθίσαμε στὸ δεῖπνο οἱ τρεῖς μας, χωρὶς τὸ γέρο. Ὁ γέρος ἔμεινε πίσω, εἶχε δουλειὲς ἀκόμα νὰ κάμῃ, καλὰ Χριστοῦγεννα γιὰ τὸ γέρο. Φάγαμε ἥσυχα καὶ δίχως πολλὰ λόγια. Σὰ σηκωθήκαμε πῆγα στὸ παράθυρο νὰ κοιτάξω, ν' ἀκούσω τίποτις ποῦ νὰ μὲ χαρύνῃ, νὰ μὲ ζωντανέψῃ. Ἦσυχία καὶ μοναξιά! Μῆτε τροξαλλίδες, μῆτε βρύσες, μῆτε ἀμπελοθάρακα! Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς μου πῶς στὸν κόσμον δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ τὸ χαίρεται ἀδιάκοπα, πῶς οἱ χαρὲς ἔρχονται κάποτες μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ λαχταροῦμε κατόπι, νὰ θυμούμαστε, νὰ ἐλπίζουμε, νὰ μὴ φοβοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, νὰ μὴν τύχῃ καὶ μᾶς χάσῃ ὁ κόσμος καὶ δὲν ἔχει κανέναν νὰ βασανίζῃ κατόπι.

Καὶ φέτος, ποῦ πατοῦσα τὰ δεκατρία μου, ποῦ ἄρχιζε νὰ χτυπᾷ ἡ καρδιά καὶ νὰ ταξιδεύῃ ὁ νοῦς, ἡ ψυχὴ μου εἶταν ἀκόμα πιὸ ἀγριεμένη, ὁ ἀνεμος βόιζε πιὸ θυμωμένα ἀνάμεσα στὰ μισόγυμνα κλωνιὰ τοῦ περιβολιοῦ, οἱ σκύλοι γαυγίζανε στοὺς δρόμους πιὸ λυσσαγμένους, ὁ Ἰμάμης ἔψαλλε τὸ «γιατσί» του πιὸ θλιβερά, τὸ κὸλι μούγκριζε μὲ πιώτερο πῆσμα, τὰ γουρλωμένα μάτια τοῦ Ταξιάρχῃ μ' ἔβλεπαν πιὸ ἀχόρταγα, ὅταν πλάγιασα στὴ συνειθισμένη γωνιά μου νὰ κοιμηθῶ, κ' ἔβλεπα τὰ κόνισματα ἀντικρύ μου μὲ τὴν μισαναμμένη καντήλα.

Κοιμήσου, ἂν μπορῆς, φίλε μου! Γύρισε ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ, ξαναγύρισ' ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ διώξε, ἂν μπορῆς, τὰ χίλια φαντάσματα ποῦ τριγυρίζουν τὸ νοῦ σου, φαντάσματα ὅχι τῆς Ἀγιά Μαρίνας, μὰ ἀληθινὰ φαντάσματα τῆς λύπης, τοῦ πόνου, τῆς ἀπελπισίης! Ἕνα μοναχὸ τέτοιο φάντασμα ἔσωσε νὰ μὴ κλέψῃ τὸν ὕπνο: ὁ μισέμὸς τῆς Λενιώς μου, τῆς βιολέττας ἐκείνης ποῦ δὲ θὰ τὴ μυρίζῃ πιὰ κανέναν, δὲ θὰ τὴ βλέπῃ κανέναν νὰ λέγῃ πῶς ἔχει καὶ τὰ καλά του ὁ κόσμος.

Γύρνα ἀπὸ τὴ μιὰ, ξαναγύρνα ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ κοιμήσου! Ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τὴν πέρασσε ἔτσι. Καὶ σὰν ξύπνησα, στέκουνταν ἡ μακαρίτισσα μπροστά μου καὶ μοῦ ἔλεγε πῶς εἶταν ἀργὰ καὶ νὰ κάμω γλίσγωρα, γιατί ἀρχινᾷ τὸ Σκολεϊό.

ΤΑ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΩ ΦΥΤΑ ¹

ΚΑΙ Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΝΘΡ

Ἡ ὑψίστη τῶν νόμων τούτων σημασία καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἡδυνήθη ν' ἀναπτυχθῇ ἡ συστηματικὴ Γεωπονία καὶ Δασολογία. Τὰ φύλλα τῶν φυτῶν δύνανται μόνον τῇ βοηθείᾳ τοῦ πρασίνου χρώματος (τῶν κόκκων τῆς Χλωροφύλλης) νὰ παραγάγωσιν ἐκ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως, τοῦ ὕδατος καὶ τινων ἁλμάτων τῇ ἐπιδράσει τοῦ ἡλίου ἢ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας ὅλας ἐκείνας τὰς ὀργανικὰς οὐσίας, δι' ὧν ἀπαρτίζονται τὰ κύτταρα, φύλλα, ξύλα, ῥίζαι, ἄνθη, καρποὶ καὶ σπόροι, δηλαδὴ ὅσαι παρουσιάζονται εἰς τὰς διαφόρους θρεπτικὰς οὐσίας, αἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς τροφὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων. Ἐκαστον πράσινον φύλλον ἀποσυνθέτει εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς καθ' ἑκάστην στιγμὴν τὸ παρὰ τοῦ ἀέρος ἀπορροφώμενον ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἐνῶ ἐκπέμπει ὀξυγόνον σχηματίζον διὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ παρὰ τοῦ ἐδάφους ἀπορροφώμενου ὕδατος πρῶτον ὁρατὸν ὀργανικὸν προϊόν, ἥτοι τὸ ἄμυλον ἀπὸ τοῦ ὁποίου διὰ συνθέσεως (χημικῆς ἀλλοιώσεως) πηγάζουσιν ὅλαι αἱ ἀναρίθμητοι ἄλλαι ὀργανικαὶ ἐνώσεις τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν εἰς τὰ φυτὰ. Συνεπῶς ἡ ἐκπνοὴ ὀξυγόνου τῶν φύλλων κατὰ τὴν ἡμέραν εἶνε συνέπεια τῆς θρέψεως τῶν φυτῶν καὶ βέβαιον σύμπτωμα τῆς ἀφομοιώσεως ἢ τῆς κατασκευῆς ἀμύλου. Ἐὰν τοποθετήσωμεν κάτωθεν ὑαλίνου κώδωνος βυθισμένου ἐντὸς ὑδραργύρου καὶ περιέχοντος ποσὸν τι ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν οἰονδήποτε φυτὸν, ἐκθέσωμεν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς παρατηροῦμεν μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ ἀὴρ ἐγένετο πτωχότερος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ σχεδὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ποσὸν πλουσιώτερος εἰς ὀξυγόνον. Ἄν τὸ πείραμα τοῦτο δοκιμάσῃ τις εἰς βαθύσκιον μέρος, ἐντὸς πυκνοῦ δάσους λ. χ. ἡ κατὰ τὴν νύκτα, παράγεται ὅλως τὸ ἐναντίον φαινόμενον. Ὁ ἀὴρ καθίσταται πτωχότερος εἰς ὀξυγόνον καὶ πλουσιώτερος εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαινόμενον χαρακτηρίζουσιν ὡς ἀναπνοὴν τῶν φυτῶν. Αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ γίνεται καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν εἶνε ἡ ἀφομοίωσις πολὺ μεγαλητέρα. Ἡ ἀναπνοὴ τῶν φυτῶν ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὴν τῶν ζώων χημικῶς εἶνε τὸ αὐτὸ φαινόμενον. Ἡ διαφορὰ ἐγκτεται μόνον εἰς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα, ἔχουσιν ἰδιαίτερον ὄργανον τοὺς πνεύμονας διὰ τῶν ὁποίων καταρθοῦνται ἡ ἀναπνοή, ἐνῶ εἰς τὰ φυτὰ τοιοῦτον ὄργανον λείπει, ἀντ' αὐτοῦ ὅμως δύνανται ταῦτα ν' ἀναπνέωσι δι' ὅλης τῶν τῆς ἐπιφανείας. Τῇ